

Bitterzoete thee

Eerste druk juni 2015
Tweede druk september 2015

Omslag ontwerp
Marije Rosing | alphabeeld

Foto auteur
De Fotostudio | www.ribw-fotostudio.nl

© 2015 Zahed Nurin
© 2015 Uitgeverij Kontrast | www.uitgeverijkontrast.nl

ISBN 978-94-90834-77-7
NUR 302

Bitterzoete thee

Zahed Nurin

UITGEVERIJ KONTRAST

*Alle mensen zijn als leden van één lichaam,
ze hebben dezelfde basis van ontstaan.
Wanneer één lid door het leven wordt gepijnigd,
zullen ook de andere delen worden verstoord.
Voor wie onverschillig blijft voor de pijn van anderen,
is het ongepast zich mens te noemen.*

[Saadi]

Hoofdstuk 1

Shiena, een dorp buiten de stad Kabul, 1997

We zijn in een donker gat gevallen, dacht Jamiel. Een donker gat in niemandsland. Nee, erger nog, een donker gat in de geschiedenis. Nog voor hij goed wakker was, snelden zijn gedachten al weer langs alle zorgen die zich in zijn hoofd opstapelden, zorgen hoger dan de muren van de militaire school waar hij lang geleden op had gezeten. Kalm blijven, dacht hij, en niet zoveel denken. Hij ademde diep in, maar het lukte hem niet het benauwde gevoel te verjagen.

‘Hoelang moeten we dit volhouden?’ fluisterde hij in het oor van zijn echtgenote Zeeba, die naast hem op het smalle matras lag.

‘De koude winter hebben we achter de rug, niemand is ziek geworden. We moeten altijd blijven hopen,’ fluisterde ze terug. Hij staaarde naar de lemen wanden, de grauwe lap stof voor het raampje en het lage dak van gevlochten takken. Om hem heen lag zijn familie te slapen, onder mufte, gescheurde dekens, in een eeuwig schemerende ruimte. Er is geen uitweg, dacht hij, we kunnen niet terug, we kunnen niet blijven en we kunnen ook niet verder. Hij schudde zijn hoofd. We kunnen alleen nog omhoog, naar de hemel.

Meer dan honderd keer was hij in deze schuilplaats wakker geworden en iedere ochtend was de wanhoop groter, het verdriet scherper en de schaamte verlammerender dan de avond daarvoor. Hij zou moeten vechten voor zijn land, sterven desnoods, dacht hij, sterven zoals Jalil had gedaan. Zijn hart bonkte en hij deed zijn best rustig te worden, weer langzaam adem te halen en niet het benauwde, niet het smorende te voelen van de gevangenis om hem heen, die de toestand waarin zij zich allen bevonden gestalte gaf. Zijn tweelingbroer Jalil was als een leeuw geweest, dacht hij, maar zelf was hij niet meer dan een muis, schrikachtig en voor alles bang.

Even later klonken de vertrouwde geluiden van zijn gezin: het ritme van hun ochtendritueel, het huilen van zijn jongste klein-

zoon, Salim, net anderhalf jaar oud. Een haan kraaide en ergens buiten schalde door een luidspreker de oproep tot gebed. Ook hij stond nu maar op, hoewel de dag niet veel te bieden had.

Met twee handen kamde hij zijn haren en woeste baard, die in alle opzichten voldeed aan de eisen van de Taliban: langer dan een vuist en de uiteinden van de haren zo zacht gesleten dat ze de nylontest* konden doorstaan. Met een beker water uit de emmer waste hij zijn gezicht, met zijn vingers poetste hij zijn tanden. Hij probeerde niet te denken aan de fijne woning die ze achter hadden moeten laten, de ruime douche, het warme water – zo nu en dan.

Hij keek toe hoe Zeeba het eetkleed over de vloer uitspreidde en het brood verdeelde. Ze dronken thee met een schepje suiker uit kleine kommen. Toen zijn oudste zoon Parsa zijn thee luidruchtig slurpte, moesten ze een kort moment allemaal lachen. Een kleine straal licht die onder de grauwe deken door glipte. Ook hij glimlachte, maar het voelde stijf.

Zeeba kwam naast hem zitten en wreef krachtig over zijn rug, vroeg hem of hij iets wilde drinken, iets eten misschien. ‘Sterk blijven,’ fluisterde ze. ‘Jij zegt toch altijd dat het na het donker licht wordt?’ Hij wilde dat ze niet zoveel praatte, maar zoals altijd ging zijn vrouw door, ademde goedbedoelende bekende woorden in zijn oor. Zware woorden die vaak gebruikt werden. Over de toekomst had ze het. Over geduld, hoop en vertrouwen. En daarna over zijn tweelingbroer. ‘Jalil liep altijd te hard,’ fluisterde ze, ‘maar jij hoeft niet hard te lopen. Jij bent wijs en voorzichtig.’

Hij knikte naar haar. Een lange dag lag voor hem. Even probeerde hij of hij wat signalen uit hun oude radio kon ontvangen. De stemmen kraakten. ‘... straks zal de Taliban heel Afghanistan veroveren, inclusief Panshir, het bolwerk van de vijand, en daarna zullen we Massoud¹ ophangen,’ hoorde hij. Hij zette de radio uit. Nog meer slecht nieuws kon hij nu niet verdragen.

* De Taliban verplichtten alle mannen hun baard te laten staan. Met behulp van een nylondoek controleerden zij of de baardharen ongeknipt en dus zacht genoeg waren om niet door de stof heen te prikken.

De middag begon. Salim kroop naar hem toe en brabbelde wat. Jamiel wees naar het brood dat nog onaangeroerd voor hem lag. ‘*Nan,*’ zei hij tegen Salim en sprak het woord een paar keer duidelijk uit.

Salim keek naar zijn mond en probeerde het, maar zijn aandacht ging al snel naar zijn korte beentjes waarmee hij steeds probeerde te gaan staan. Jamiel pakte de mollige handjes en ondersteunde hem. Hij liet even los en Salim zette twee stapjes, voor het eerst helemaal alleen.

Iedereen lachte. Zelfs Jamiel lachte. Maar onmiddellijk dacht hij aan alle stappen die zij hadden gezet in hun leven, stappen richting de toekomst die vol energie waren geweest, rennend haast, maar die nu alleen nog maar wankelend sleepten, dreigend te struikelen tijdens hun vlucht. Hij twijfelde of ze ooit nog vrij zouden kunnen rondlopen en of de kinderen ooit nog buiten met een bal zouden kunnen spelen. Zelfs balspelen waren verboden door de Taliban. Jamiel schudde zijn hoofd.

Hij ging weer op zijn matras liggen, starend naar het plafond. Er viel niet te ontkomen aan de geuren die zich mengden onder het lage dak, de geluiden om hem heen en de schemer die alles verergerde. Hij hoorde hoe Zeeba sissend fluisterde tegen haar tante Hajera. Over het eten, altijd over het eten. Zijn oudste zoon las onverstoord de dichtbundel van Hafez², die hij inmiddels uit zijn hoofd moest kennen.

‘De thee is weer eens te slap,’ zei Jamiel tegen niemand in het bijzonder, ‘en als hij niet te slap is, dan is hij wel te sterk.’

Niemand antwoordde. Geërgerd keek hij naar zijn dochter die haar kinderen niet rustig kon houden. Hij hoorde het onderdrukte gegiechel, het gesmoorde gehuil, de brutale monden. Hij moest leren geduldig te zijn, dacht hij, verdraagzaam, ontspannen. Langzaam strekte hij zijn pijnlijke rug, sloot zijn ogen en zocht naar een laatste restje optimisme om dit alles te kunnen verdragen. Hij zag het gezicht van zijn tweelingbroer helder voor zich, springlevend, met bravoure in zijn ogen. Jalil kon onmogelijk echt dood zijn, dacht hij een paar zalige seconden lang.

Die avond keek hij net zoals alle avonden daarvoor vanuit de intens donkere kamer door een kier tussen de doeken naar buiten. De binnenplaats was kaal en stoffig, en gehuld in een archaïsche stilte, vredig, alsof er niets veranderd was. De maan was slechts een dunne sikkkel. Het was net zo donker en stil als de nacht waarin ze een half jaar geleden hier waren aangekomen, toen ze door het nauwe steegje waren geslopen waarvan het einde aan het begin niet te zien was geweest. Ze hadden zich gelukkig geprezen dat ze deze onderduikplek hadden gevonden, maar als geluk voelde het inmiddels niet meer. De suizende stilte verpletterde hem alsof hij levend begraven was. Hij miste de zon. Alleen als het echt donker was, konden ze naar buiten, als beesten die uit hun holen kropen, altijd met een bonzend hart.

Hij liet de gewrichten in zijn hand kraken en wist zeker dat zijn botten zwakker waren geworden door het gebrek aan zonlicht. Zijn oudste zoon keek naar hem, wachtte op zijn instemming. Hij knikte en samen liepen ze via de woonkamer naar de binnenplaats. Verstandig was het niet, zelfs niet op een donkere avond als deze, maar het was als een verboden vrucht die duizelingwekkend zoet smaakte en die je, eenmaal geproefd, nooit meer kon weerstaan.

Samen stonden ze op het stoffige binnenplaatsje, allebei met hun hoofd in de nek. Boven hen een oneindig hemelgewelf en overdadige ruimte, in hun longen de koele lucht van de nacht. Hij probeerde niet te denken aan het lot van Afghanistan, het lot van zijn gezin en aan de benauwde schuilplaats waarin ze zo weer terug moesten.

‘Laten we Hafez raadplegen, papa,’ zei Parsa met gedempte stem. Zijn oudste zoon legde de dichtbundel van Hafez voor hem neer en liet hem zijn ogen dicht doen en een bladzijde aanraken.

‘Het is beter wijn te drinken dan je veel zorgen te maken,’ las Parsa voor. ‘Onze problemen zullen dus opgelost worden, maar niet zonder pijn en moeite.’ In de stem van zijn zoon klonk een soort jubel die hij nauwelijks onder controle had.

‘Vanavond gaat het gebeuren,’ fluisterde Parsa. ‘Ik voel het, ik voel dat oom Gansaheb een smokkelaar voor ons gevonden heeft.’